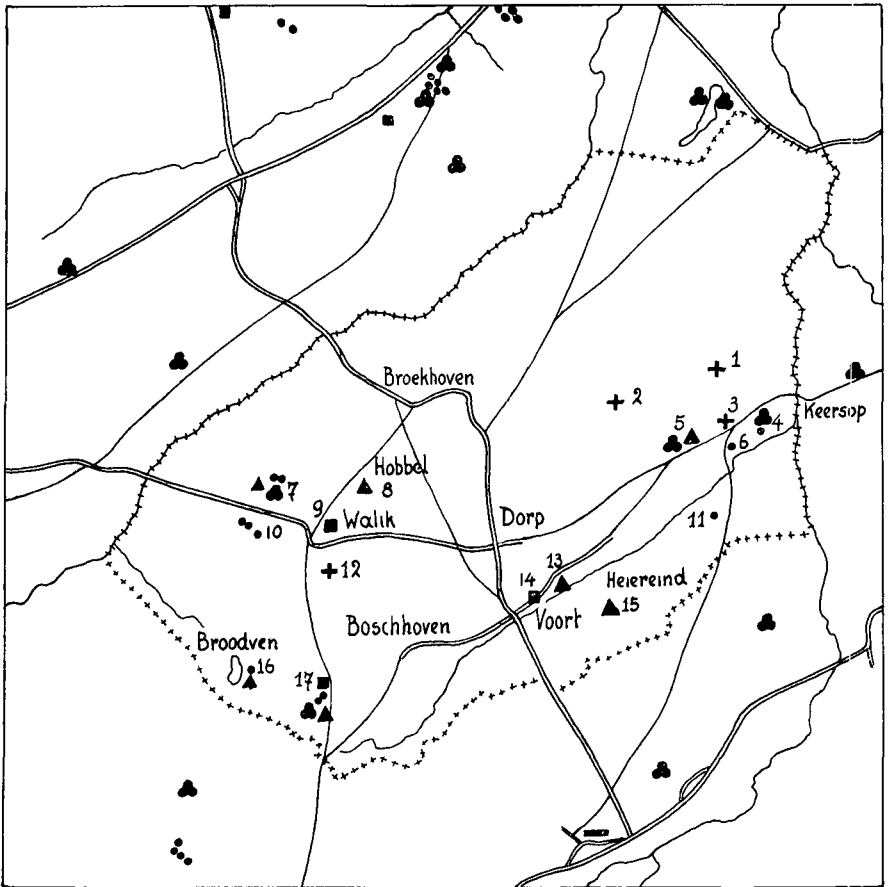

ARCHEOLOGISCH OVERZICHT VAN DE GEMEENTE RIETHOVEN

Hoewel een kleine gemeente (\pm 1700 H.A.) is Riethoven toch bijzonder rijk aan archeologische vindplaatsen. Dit is ongetwijfeld te danken aan de hoge ligging tussen de riviertjes Keersop en Run. Praktisch alle hoofdperioden der pre- en protohistorie hebben hier hun sporen nagelaten. De vindplaatsen sluiten aan bij die van Bergeijk en Luijksgestel.

- ▲ STEENTJID
- BRONSTJID
- ♣ URNENVELDEN
- ROMEINS

- MEROVINGISCH
- + UIT LITERATUUR
- = VERHARDE WEG
- OUDE ZANDWEG

RIETHOVEN

5 KM.

De Steentijd is vertegenwoordigd door één of twee grafheuvels. Een hiervan (No.17) werd in 1950 onderzocht door Dr.Brunsting ¹⁾ en bleek een drie-perioden heuvel te zijn, waarvan de oudste periode een zogenaamd bijenkorf graf bevatte binnen een kringgreppetje. In de twee volgende perioden werd de heuvel beide malen met een ringsloot omgeven.

De andere heuvel (No.16) bij het Broodven is hoogstwaarschijnlijk eveneens uit het neolithicum. P.N.Panken ²⁾ onderzocht deze heuvel in 1845 en schrijft hierover, dat de kern van de heuvel uit geel zand bestond, die met zwarte aarde was opgehoogd. Gezien deze beschrijving zou dit een twee-periodenheuvel kunnen zijn, waarvan de kern uit het neolithicum en de op-hoging uit de bronstijd stamt. Uit het neolithicum stamt ook een aantal stenen blijlen. Eén hiervan werd door J.Cremers gevonden op 't Heiereind (No.15). Hij vond eveneens een bijl op de Voort (No.13) en op 20 mei 1914 nog een derde, waarvan de juiste vindplaats niet bekend is. Op het gehucht de Hobbel vond J.M.van Doorn ook een stenen bijl (No.8). Zelf vond ik op het urnenveld (No.7) bij Walik een vuursteen schrabber en wat afslag. Ten slotte heeft het Prov. Museum te 's-Hertogenbosch een bijl uit Riethoven en het Rijksmuseum te Leiden een doorboorde hak (No.5) die tijdens de op-graving van het urnenveld werd gevonden en waarschijnlijk tot dezelfde periode behoort als het urnenveld.

De Bronstijd. Ook in deze periode is Riethoven bewoond geweest zoals blijkt uit enige groepen grafheuvels die liggen bij de gehuchten Walik, Boschhoven en Keersop. Bij Walik werden vijf grafheuvels onderzocht ¹⁾ door Dr.Brunsting in 1950 (No.7 en 10). Een dezer heuvels was omringd door een krans van ver uit elkaar staande palen. In het graf werden verbrande beenderresten aangetroffen.

Twee andere heuvels waren in twee perioden opgebouwd met als oudste fase een dubbele paalkrans en later opgehoogd en omgeven met een ringsloot. In een dezer heuvels kwam een gewone begraving voor (skelet-graf).

Een vierde heuvel was zelfs in drie perioden opgebouwd en tweemaal omgeven met een dubbele paalkrans en tenslotte nog met een ringsloot.

In het centrum eveneens een skelet-graf.

De vijfde zeer grote heuvel was met een zeer brede ringsloot omgeven. In de top was reeds vroeger een zeer grote en diepe kuil gegraven, zodat een graf niet meer aanwezig was.

Zuidwestelijk van Boschhoven ligt een andere groep grafheuvels, die waarschijnlijk uit de Bronstijd stamt. Tot deze groep behoorde ook de neolithische heuvel die in 1950 door Dr.Brunsting werd onderzocht. De overige heuvels werden toen niet onderzocht, omdat zij in dennenbos waren gelegen.

¹⁾ Jaarverslag 1950 v.h. Rijks Museum v. Oudheden te Leiden, 16 aug. 1951, p.10-11.

²⁾ P.N.Panken: Vóór-Christelijke Begraafplaatsen in: C.R.Hermans-Bijdragen II, p.275.

Ongeveer 500 meter westelijk van deze groep ligt de grafheuvel bij het Broodven (No.16), waarvan de tweede periode tot de Bronstijd zal behoren. Bij het gehucht de Keersop lagen enige heuvels die, omgeven door een urnenveld, waarschijnlijk uit de Bronstijd stammen, al kan men daarover geen zekerheid meer krijgen, omdat de heuvels door ontginning zijn verdwenen. Het zijn de Duivelsberg (No.4) die met het urnenveld in 1959 geheel werd afgegraven. Ook de Alvenberg (No.6) is geëgaliseerd, maar mogelijk is de heuvelzool hiervan nog aanwezig. De eigeneer vond in de heuvel zeer veel houtskool en wat verbrande beenderen. Bij de Alvenberg behoren kabouterverhalen, waarvan vooral de dood van kabouter-koning Kyrië de klimax vormt.

Het Krekelbergje (No.11) was een mooie ronde heuvel, die alleen in de overigens vlakke heide lag. J.N.van Doorn vond bij de ontginning in het heuveltje enige urnen. Of deze urnen tot de urnenveldentijd, dan wel tot het type Drakenstein behoorden is niet bekend (persoonlijke inlichtingen).

De Urnenveldentijd. De periode van 800 v.Chr. tot de romeinse tijd kent een betrekkelijk dichte bevolking in Riethoven. De urnenvelden liggen hoofdzakelijk bij of in de omgeving van de oudere bronstijd grafheuvels. Het best onderzocht is het urnenveld (No.5) noordelijk van de zandweg naar de Keersop. Een groot aantal gesloten kringgreppels kwam bij dit onderzoek te voorschijn ³⁾. Vele urnen waren rijk versierd o.a. met de zogenaamde Kerbschnitt-versiering. Ook bronzen sieraden werden soms in de urnen aangetroffen. Ook het urnenveld rond de Duivelsberg was zeer rijk (No.4). Bij de verbreding van de zandweg, door zandafgravingen en tenslotte door ontginning, is het urnenveld geheel verdwenen. De urnen behoren evenals de vorige tot de oudste fase van de urnenveldencultuur. Een derde urnenveld ligt rond de grafheuvels zuid-westelijk van Boschhoven (No.17). Tijdens het onderzoek van één dezer grafheuvels door Dr.Brunsting kwamen rond de heuvelvoet reeds enige kringgreppels en bijzettingen te voorschijn. Reeds vroeger zijn door urnenzoekers enige urnen op deze plaatsen gevonden en in het museum Taxandria te Turnhout terecht gekomen ⁴⁾. Een zeer uitgestrekt urnenveld ligt ook ten noord-westen van Walik. (No.7). Tijdens het onderzoek van de grafheuvels in 1950 was een gedeelte van het terrein pas geploegd en talrijke kringgreppels en zogenaamde „lange bedden” waren zeer duidelijk zichtbaar. Het behoort eveneens tot de oudste fase der urnenvelden. Met een kruisje zijn nog een viertal urnenvelden aangegeven die ik alleen ken uit de literatuur (No.1,2,3 en 12). De drie eerste staan aangegeven op het kaartje, dat Dr.Bannenbergh publiceerde bij zijn beschrijving

³⁾ M.A.Evelein: *Opgraving van een urnenveld bij Riethoven*, Oudh. Meded.IV 1910. p.31-42. en J.H.Holwerda: *Het urnenveld te Riethoven*, Oudh. Meded.VIII, 1913. p.91-98.

⁴⁾ L.Stroobant, in: *Bull. Acad. Roy. d'Arch.* 1903. p.183.

der archeologische vondsten in de gemeente Westerhoven ⁵⁾). Bij veldcontrole ter plaatse leken mij de terreinomstandigheden wel gunstig voor een urnenveld, maar verdere aanduidingen waren er niet, terwijl me van deze plaatsen niets bekend is over vroegere urnenvondsten noch uit de literatuur noch bij persoonlijke navraag. Dr. Bannenbergh heeft echter niet op zijn kaartje de urnenvelden No.4 en 5 en ook niet de Alvenberg genoteerd. Het is daarom mogelijk, dat hij van deze drie urnenvelden niet de nauwkeurige plaats kende. Het artikel handelde overigens over de gemeente Westerhoven en de urnenvelden bij de Keersop komen slechts terloops ter sprake.

Het vierde kruisje (No.12) zuidelijk van Walik is de plaats waar L. Stroobant op zijn kaart van archeologische vondsten een urnenveld plaatste. Ik geef deze notitie om latere veldverkenner het zoeken te besparen. Het terrein ter plaatse sluit de aanwezigheid van een urnenveld niet uit, maar is hiervoor ook niet bijzonder geschikt. Waarschijnlijk heeft Stroobant met dit teken de grafheuvels en het urnenveld westelijk van Walik willen aangeven. Herhaaldelijk heb ik reeds kunnen constateren, dat Stroobant, als hij op de kaart bijvoorbeeld een urnenveld bij Walik wil aangeven, hij „ergens” bij Walik dit teken plaatst. Als hij in Riethoven alleen dit urnenveld had gekend, had hij ook „ergens” rond Riethoven dit teken kunnen plaatsen. Men kan dit wetenschappelijk gesproken onnauwkeurig noemen, maar ik geloof eerder, dat Stroobant hier een bepaalde bedoeling mee had: namelijk om het urnenzoekers niet al te gemakkelijk te maken bij het vinden van de juiste plaats en in zoverre heeft dit voor de wetenschap toch nog een gunstig resultaat gehad. *De romeinse tijd.* Belangrijke vondsten uit deze periode zijn van Riethoven niet bekend. In het Rijksmuseum te Leiden wordt een bronzen stukje beslag van paardetuig bewaard, waarvan de juiste vindplaats in Riethoven niet is vermeld ⁶⁾).

Door de heer H. Knoop werd in 1938 een munt van Keizer Augustus gevonden op het gehucht Walik ⁷⁾. (No.9). Op de Voort werd een klein potje van geelwit aardewerk, een bronzen armband en een klein bronzen bakje met deksel gevonden, die in de school worden bewaard (No.14). In het Museum te 's-Hertogenbosch wordt een romeins potje bewaard dat uit Riethoven afkomstig is, maar waarvan geen nauwkeurige plaatsaanduiding bekend is. Tenslotte werden tijdens het onderzoek van een grafheuvel zuid-westelijk van Boschhoven (No.17) enige romeinse scherven gevonden waaronder terra sigillata.

Merovingische tijd. Uit deze periode is alleen een potje met rolstempelversiering bekend in het Prov. Museum te 's-Hertogenbosch. Achter de plaatsnaam Riethoven is echter een vraagteken geplaatst en het is niet uitgesloten, dat dit potje uit het bekende Merovingische grafveld te Westerhoven afkomstig is.

G. BEECH

⁵⁾ Dr. G. P. J. Bannenbergh: Vroegere vondsten te Westerhoven, Brabants Heem XII, 1960. p.56-60.

⁶⁾ Verslag Rijks Museum Leiden XXXIII, 1910, p.318.

⁷⁾ W. Knippenberg: Brab. Heem, Jrg. VII, p.124.